การพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยจากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน

ชญาภัทร์ กี่อาริโย[1], อภิญญา มานะโรจน์[1], พจนีย์ บุญนา[1] และ ณนนท์ แดงสังวาลย์[2]

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยจากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน โดยศึกษาตำรับและวิธีการผลิตขนมไทย จำนวน 8 ชนิด คือ ขนมตะโก้ ขนมหม้อแกง ขนมสังขยา ขนมถั่วแปบ ขนมกรอบเค็ม ขนมต้มขาว ขนมเทียนแก้ว และข้าวตังเสวย และพัฒนาตำรับด้วยพืชสมุนไพร คือ มะตูมเชื่อม ขมิ้น ตะไคร้ และขิง

ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ พบว่า **ขนมตะโก้** ศึกษาการทดแทนแห้วด้วยมะตูมเชื่อม ร้อยละ 100 125 และ 150 ผู้ทดสอบให้คะแนนความชอบที่ร้อยละ 125 ระดับชอบปานกลาง ผู้บริโภคยอมรับขนมตะโก้ทดแทนแห้วด้วยมะตูมเชื่อม คิดเป็นร้อยละ 85.00 **ขนมหม้อแกง** ศึกษาการเสริมด้วยมะตูมเชื่อม ร้อยละ 10 20 และ30 ผู้ทดสอบให้คะแนนความชอบที่ร้อยละ 20 ระดับชอบมาก ผู้บริโภคยอมรับขนมหม้อแกงเสริมมะตูม คิดเป็นร้อยละ 95.00 **ขนมสังขยา** ศึกษาการเสริมด้วยขมิ้นผง ร้อยละ 0.5 0.75 และ 1 ผู้ทดสอบให้คะแนนความชอบที่ร้อยละร้อยละ 0.50 ระดับชอบปานกลาง ผู้บริโภคยอมรับขนมสังขยาขมิ้นผง คิดเป็นร้อยละ 81.00 **ขนมถั่วแปบ** ศึกษาการเสริมด้วยขมิ้นผงร้อยละ 1 2 และ 3 ผู้ทดสอบให้คะแนนความชอบที่ร้อยละ 2 ระดับชอบปานกลาง ผู้บริโภคยอมรับขนมถั่วแปบเสริมขมิ้นผง คิดเป็นร้อยละ 84.00 **ขนมกรอบเค็ม** ศึกษาการเสริมด้วยตะไคร้ร้อยละ 6 8 และ10 ผู้ทดสอบให้คะแนนความชอบที่ร้อยละ 10 ระดับชอบปานกลางผู้บริโภคยอมรับขนมกรอบเค็มเสริมตะไคร้ คิดเป็นร้อยละ 94.00 **ขนมต้มขาว** ศึกษาการเสริมด้วยตะไคร้ร้อยละ 10 15 และ20 ผู้ทดสอบให้คะแนนความชอบร้อยละ15 ระดับชอบปานกลาง ผู้บริโภคยอมรับขนมต้มขาวเสริมตะไคร้ คิดเป็นร้อยละ 87.00 **ขนมเทียนแก้ว** ศึกษาการเสริมด้วยขิงร้อยละ 4 8 และ 12 ผู้ทดสอบให้คะแนนความชอบที่ร้อยละ4 ระดับชอบปานกลาง ผู้บริโภคยอมรับขนมเทียนแก้วเสริมขิง คิดเป็นร้อยละ 79.00 **ขนมข้าวตังเสวย** ศึกษาการเสริมด้วยขิงร้อยละ 4 8 และ 12 ผู้ทดสอบให้คะแนนความชอบที่ร้อยละ 4 ระดับชอบปานกลาง ผู้บริโภคยอมรับขนมข้าวตังเสวยเสริมขิง คิดเป็นร้อยละ 93.00

ศึกษาอายุการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ขนมไทยจากพืชสุมนไพรพื้นบ้าน ขมิน ขิง ตะไคร้ และมะตูม โดยนำขนมไทยจำนวน 8 ชนิด พบว่า ขนมตะโก้ทดแทนแห้วด้วยมะตูมเชื่อมมีอายุการเก็บรักษาได้ 36 ชั่วโมง ขนมหม้อแกงเสริมมะตูมเชื่อม มีอายุการเก็บรักษาได้มากกว่า 48 ชั่วโมง ขนมสังขยาเสริมขมิ้นผง มีอายุการเก็บรักษาได้ 48 ชั่วโมง ขนมถั่วแปบเสริมขมิ้นผงมีอายุการเก็บรักษาได้ 24 ชั่วโมง ขนมกรอบเค็มเสริมตะไคร้มี อายุการเก็บรักษาได้ 6 สัปดาห์ ขนมต้มขาวเสริมตะไคร้มีอายุการเก็บรักษาได้ 24 ชั่วโมง ขนมเทียนแก้วเสริมขิงมีอายุการเก็บรักษาได้ 24 ชั่วโมง และขนมข้าวตังเสวยเสริมขิงมี อายุการเก็บรักษาได้ 6 สัปดาห์

---

[1] ผู้ช่วยศาศตราจารย์ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มทร.พระนคร, [2] อาจารย์ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มทร.พระนคร

The Development Thai dessert from local herbs

CHAYAPAT KEE-ARIYO[1] PHOTCHANEE BUNNA[1] APINYA MANAROJ[1] and NANOLN DANGSUNGWAL[2]

Abstract

The studies of original recipes of Thai desserts were modified and developed by local Thai herb. There are eight kinds of Thai dessert were selected such as Ta – Ko, Mao-Kang (Thai baked custard), Shung–Ha-Ya (Thai streamed custard), Toa-Pap, Krob-Kim, Ka-Nom-Tom, Ka-Nom-Tein-Kaew and Kaow-Tung-Sa-Wey, which were developed by dried sweet bael fruit , Curcuma powder, Mashed lemongrass and Mashed ginger. A result was found that **Ta – ko** substitution water chestnut from dried sweet bael fruit *(marmelos)* in level of bael fruit was 100, 125 and 150 % by weight of water chestnut. The food expertises like substitution dried sweet bael fruit with 125 % in moderate level. The majority of consumer 85% accepted Ta –ko with 125% of dried sweet bael fruit. **Mao-kang** was added dried sweet bael fruit in levels of bael fruit was 10, 20 and 30% by total weight. The food expertises like added sweet bael fruit with 20% in moderate level. The majority of consumer 95% accepted Mao-kang with 20 % of dried sweet bael fruit. **Shung–ha-ya** was added curcuma powder in levels of curcuma powder was 0.5, 0.75 and 1% by total weight. The food expertises like added curcuma powder with 0.5% in moderate level. The majority of consumer 81% accepted shung–ha-ya with 0.5% of curcuma powder. **Ka-nom-Toa-pap** was added curcuma powder in levels of curcuma powder was 1, 2 and 3% by total weight. The food expertises like added curcuma powder with 2% in moderate level. The majority of consumer 84% accepted ka-nom-Toa-pap with 2% of curcuma powder. **Krob-kim** was added mashed lemongrass in levels of mashed lemongrass was 6, 8 and 10% by total weight. The food expertises like added mashed lemongrass with 10% in moderate level. The majority of consumer 94% accepted Krob-kim with 10% of mashed lemongrass. **Ka-nom-Tom** was added mashed lemongrass in levels of mashed lemongrass was 10, 15 and 20% by total weight. The food expertises like added mashed lemongrass with 15% in moderate level. The majority of consumer 87% accepted Ka-nom-Tom with 15% of mashed lemongrass. **Ka-nom-tein-kaew** and **kaow-tung-sa-wey** was added mashed ginger in levels of mashed ginger was 4, 8 and 12% by total weight. The food expertises like added mashed ginger 4% in two products. They like in moderate level. The majority of consumer **79** % accepted Ka-nom-tein-kaew and 93% accepted kaow-tung-sa-wey with 4% mashed ginger.

The shelf life of Thai dessert products from Thai local herbs, there are dried sweet bael fruit, curcuma powder, lemongrass and ginger. The studies from 8 Thai desserts found that Ta – ko substitution with dried sweet bael fruit the shelf life is 36 hours of storage. Product of Mao-kang with sweet bael fruit and shung–ha-ya with curcuma powder, their shelf life is over 48 hours. Toa-pap with curcuma powder can keep storage for 24 hours. Toa-pap with curcuma powder and Ka-nom-Tom with mashed lemongrass can keep storage for 24 hours. Krob-kim with mashed lemongrass and kaow-tung-sa-wey wiith mashed ginger can keep storage long for 6 weeks.

---

[1]Asistant Professor, 2 Lecturer of the Faculty of Home Economics Technology

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ข
Abstract	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	จ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	2
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 ประวัติความเป็นมาของขนมไทย	3
2.2 ความหมายและความสำคัญของขนมไทย	5
2.3 ประเภทของขนมไทย	6
2.4 วัตถุดิบที่ใช้ในการทำขนมไทย	8
2.5 พืชสมุนไพร	12
2.6 มะตูม	18
2.7 ขมิ้น	19
2.8 ขิง	21
2.9 ตะไคร้	23
2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	24
บทที่ 3 วิธีการดำเนินงานวิจัย	
3.1 วัตถุดิบ	27
3.2 อุปกรณ์และเครื่องมือ	29
3.3 อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพ	32
3.4 วิธีการทดลอง	33
3.4.1 การคัดเลือกรายการขนมไทยที่ใช้ในการทดลอง	33
3.4.2 การศึกษาการผลิตขนมไทยแต่ละชนิด	33
3.4.3 การพัฒนาตำรับผลิตภัณฑ์ขนมไทยด้วยพืชสมุนไพรพื้นบ้าน	40
3.5 การศึกษาการยอมรับของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ขนมไทย	41

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.6 ศึกษาช่วงอายุการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ขนมไทยจากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน ขมิ้น ขิง ตะไคร้และมะตูม	41
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ	41
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
4.1 การศึกษาตำรับและวิธีการผลิตผลิตภัณฑ์ขนมไทย	42
4.2 การพัฒนาตำรับผลิตภัณฑ์ขนมไทยด้วยพืชสมุนไพรพื้นบ้าน	49
4.3 ศึกษาการยอมรับของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ขนมไทยจากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน	60
4.4 การถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยจากพืชสมุนไพรสู่ชุมชน ภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานอื่นๆ ที่สนใจ	78
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการทดลอง	82
5.2 ข้อเสนอแนะ	84
บรรณานุกรม	85
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ตำรับผลิตภัณฑ์ขนมไทยจากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน ขมิ้น ขิง ตะไคร้ และมะตูม	87
ภาคผนวก ข แบบประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัส	97
ภาคผนวก ค แบบสอบถามการยอมรับของผู้บริโภค	99

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 3.1	แสดงสูตรพื้นฐานที่ใช้ในการผลิตขนมตะโก้ จำนวน 3 สูตร	34
ตารางที่ 3.2	แสดงสูตรพื้นฐานที่ใช้ในการผลิตขนมหม้อแกง จำนวน 3 สูตร	35
ตารางที่ 3.3	แสดงสูตรพื้นฐานที่ใช้ในการผลิตขนมสังขยา จำนวน 3 สูตร	35
ตารางที่ 3.4	แสดงสูตรพื้นฐานที่ใช้ในการผลิตขนมถั่วแปบ จำนวน 3 สูตร	36
ตารางที่ 3.5	แสดงสูตรพื้นฐานที่ใช้ในการผลิตขนมกรอบเค็ม จำนวน 3 สูตร	37
ตารางที่ 3.6	แสดงสูตรพื้นฐานที่ใช้ในการผลิตขนมต้มขาว จำนวน 3 สูตร	38
ตารางที่ 3.7	แสดงสูตรพื้นฐานที่ใช้ในการผลิตขนมเทียนแก้ว จำนวน 3 สูตร	39
ตารางที่ 3.8	แสดงสูตรพื้นฐานที่ใช้ในการผลิตขนมข้าวตังเสวย จำนวน 3 สูตร	40
ตารางที่ 4.1	ค่าเฉลี่ยคะแนนความชอบของขนมตะโก้สูตรพื้นฐาน	42
ตารางที่ 4.2	ค่าเฉลี่ยคะแนนความชอบของขนมหม้อแกงสูตรพื้นฐาน	43
ตารางที่ 4.3	ค่าเฉลี่ยคะแนนความชอบของขนมสังขยาสูตรพื้นฐาน	44
ตารางที่ 4.4	ค่าเฉลี่ยคะแนนความชอบของขนมถั่วแปบสูตรพื้นฐาน	45
ตารางที่ 4.5	ค่าเฉลี่ยคะแนนความชอบของขนมกรอบเค็มสูตรพื้นฐาน	46
ตารางที่ 4.6	ค่าเฉลี่ยคะแนนความชอบของขนมต้มขาวสูตรพื้นฐาน	47
ตารางที่ 4.7	ค่าเฉลี่ยคะแนนความชอบของขนมเทียนแก้วสูตรพื้นฐาน	48
ตารางที่ 4.8	ค่าเฉลี่ยคะแนนความชอบของขนมข้าวตัวเสวยสูตรพื้นฐาน	49
ตารางที่ 4.9	ค่าเฉลี่ยคะแนนความชอบของขนมตะโก้ทดแทนแห้วด้วยมะตูมเชื่อม	50
ตารางที่ 4.10	ค่าเฉลี่ยคะแนนความชอบของขนมหม้อแกงเสริมมะตูมเชื่อม	51
ตารางที่ 4.11	ค่าเฉลี่ยคะแนนความชอบของขนมสังขยาเสริมขมิ้นผง	52
ตารางที่ 4.12	ค่าเฉลี่ยคะแนนความชอบของขนมถั่วแปบเสริมขมิ้นผง	54
ตารางที่ 4.13	ค่าเฉลี่ยคะแนนความชอบของขนมกรอบเค็มเสริมตะไคร้	55
ตารางที่ 4.14	ค่าเฉลี่ยคะแนนความชอบของขนมต้มขาวเสริมตะไคร้	56

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.15	ค่าเฉลี่ยคะแนนความชอบของขนมเทียนแก้วเสริมขิง	58
ตารางที่ 4.16	ค่าเฉลี่ยคะแนนความชอบของขนมข้าวตังเสวยเสริมขิง	59
ตารางที่ 4.17	ผลการศึกษาการยอมรับของผู้บริโภคที่มีต่อขนมตะโก้ทดแทนแห้วด้วยมะตูมเชื่อม	61
ตารางที่ 4.18	องค์ประกอบทางเคมีและทางกายภาพของขนมตะโก้ทดแทนแห้วด้วยมะตูมเชื่อม	62
ตารางที่ 4.19	ผลการศึกษาการยอมรับของผู้บริโภคที่มีต่อขนมหม้อแกงเสริมมะตูม	63
ตารางที่ 4.20	องค์ประกอบทางเคมีและทางกายภาพของขนมหม้อแกงเสริมมะตูม	64
ตารางที่ 4.21	ผลการศึกษาการยอมรับของผู้บริโภคที่มีต่อขนมสังขยาเสริมขมิ้นผง	65
ตารางที่ 4.22	องค์ประกอบทางเคมีและทางกายภาพของขนมสังขยาเสริมขมิ้นผง	66
ตารางที่ 4.23	ผลการศึกษาการยอมรับของผู้บริโภคที่มีต่อขนมถั่วแปบเสริมขมิ้นผง	67
ตารางที่ 4.24	องค์ประกอบทางเคมีและทางกายภาพของขนมถั่วแปบเสริมขมิ้นผง	68
ตารางที่ 4.25	ผลการศึกษาการยอมรับของผู้บริโภคที่มีต่อขนมกรอบเค็มเสริมตะไคร้	69
ตารางที่ 4.26	องค์ประกอบทางเคมีและทางกายภาพของขนมกรอบเค็มเสริมตะไคร้	70
ตารางที่ 4.27	ผลการศึกษาการยอมรับของผู้บริโภคที่มีต่อขนมต้มขาว เสริมตะไคร้	71
ตารางที่ 4.28	องค์ประกอบทางเคมีและกายภาพของขนมต้มขาวเสริมตะไคร้	72
ตารางที่ 4.29	ผลการศึกษาการยอมรับของผู้บริโภคที่มีต่อขนมเทียนแก้วเสริมขิง	73
ตารางที่ 4.30	องค์ประกอบทางเคมีและกายภาพของขนมเทียนแก้วเสริมขิง	74
ตารางที่ 4.31	ผลการศึกษาการยอมรับของผู้บริโภคที่มีต่อขนมข้าวตังเสวยเสริมขิง	75
ตารางที่ 4.32	องค์ประกอบทางเคมีและกายภาพของขนมข้าวตังเสวยเสริมขิง	76
ตารางที่ 4.33	การศึกษาอายุการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ขนมไทยที่มีลักษณะเปียก	77
ตารางที่ 4.34	การศึกษาอายุการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ขนมไทยที่มีลักษณะแห้ง	78

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 2.1	ผลมะตูมสด	18
ภาพที่ 2.2	ขมิ้น	19
ภาพที่ 2.3	ขิง	21
ภาพที่ 2.4	ตะไคร้	23
ภาพที่ 4.1	ขนมตะโก้ทดแทนแห้วด้วยมะตูมเชื่อม	51
ภาพที่ 4.2	ขนมหม้อแกงเสริมมะตูมเชื่อม	52
ภาพที่ 4.3	ขนมสังขยาเสริมผงขมิ้น	53
ภาพที่ 4.4	ขนมถั่วแปบเสริมผงขมิ้น	55
ภาพที่ 4.5	ขนมกรอบเค็มเสริมตะไคร้	56
ภาพที่ 4.6	ขนมต้มขาวเสริมตะไคร้	57
ภาพที่ 4.7	ขนมเทียนแก้วเสริมขิง	59
ภาพที่ 4.8	ขนมข้าวตังเสวยเสริมขิง	60
ภาพที่ 4.9	กิจกรรมการฝึกอบรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยจากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน	79-81